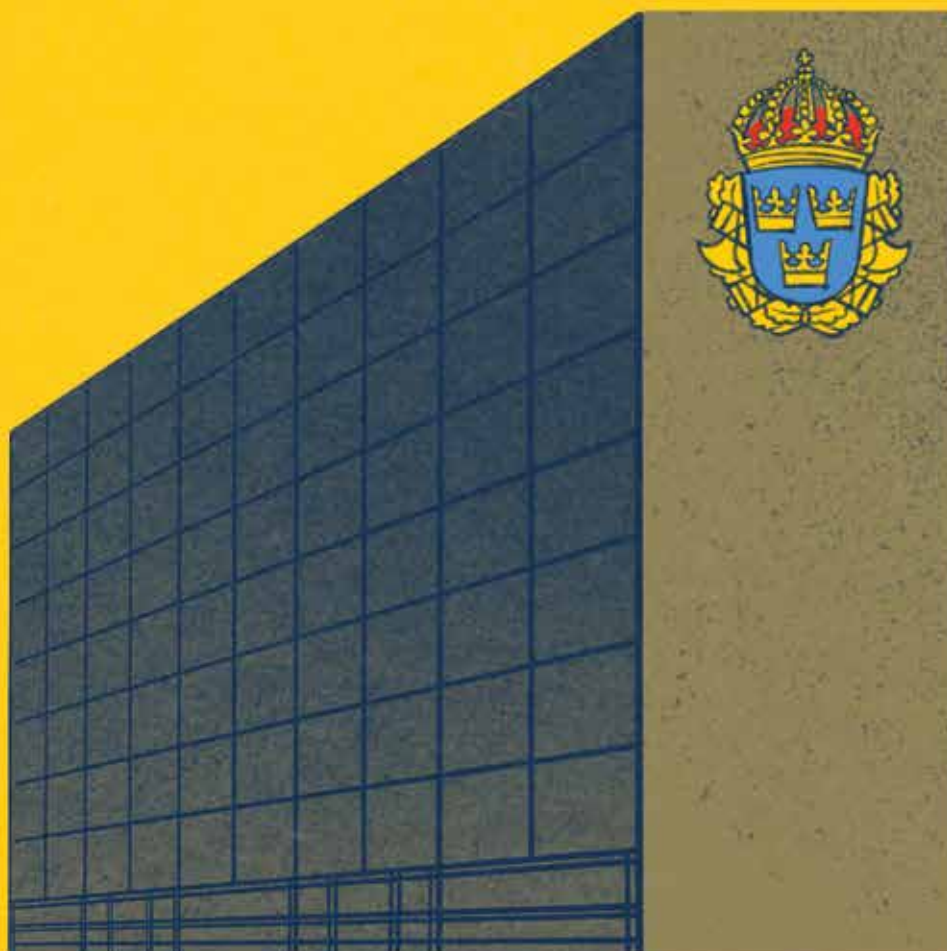

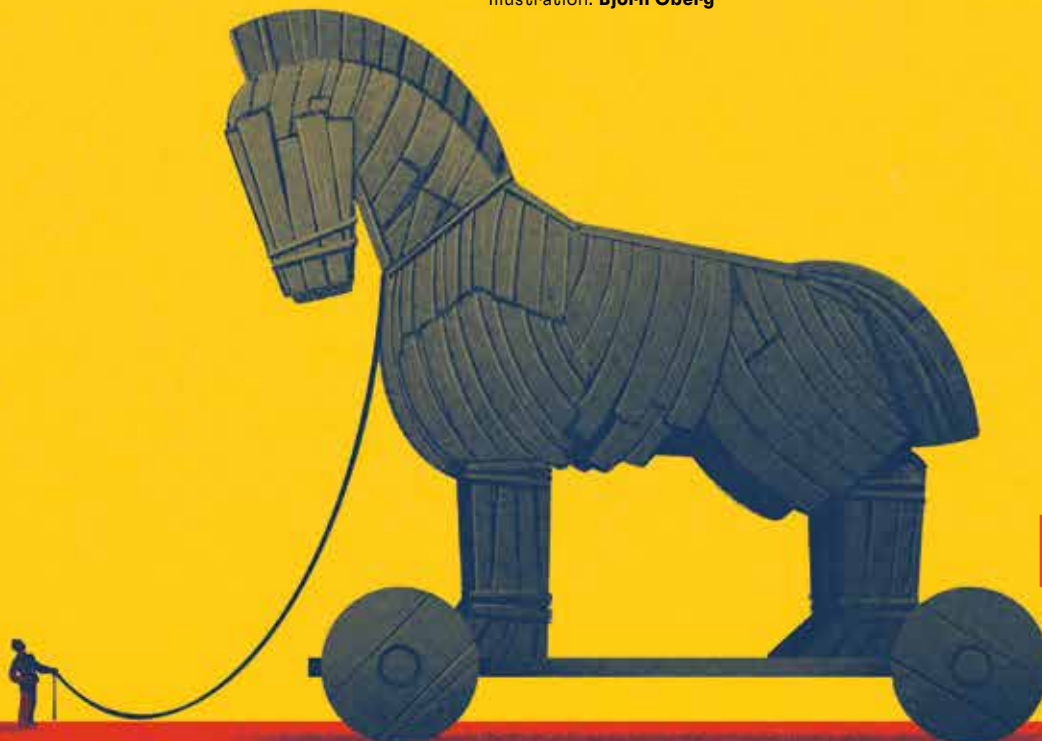
PÅ FEL VÄG

**De kriminella äter sig in
i samhällsapparaten**

Även om Sverige fortfarande tillhör de minst korrupta länderna i världen, så har utvecklingen i flera år gått åt fel håll. Det visade Transparency Internationals årliga rapport tidigare i år. Och i media har exemplen på hur kriminella gäng och nätverk lyckats infiltrera olika myndigheter varit många de senaste åren. Till det kommer det ökande våldet med skjutningar, sprängningar och barn som begår mord. Författaren och journalisten Per Brinkemo tror att korruptionen kommer att förändra Sverige i grunden. Åklagaren Lisa dos Santos känner oro och sorg över vad som händer. Kommunalrådet Boel Godner (S) i Södertälje varnar för att de kommuner som inte tar problemen på allvar kommer att få ett iskallt uppvaknande.

Text: **Thomas Östberg**
Illustration: **Björn Öberg**

Per Brinkemo, författare och journalist

”SVERIGE KAN VARA PÅ VÄG ATT TAPPA GRUNDERNA SOM VÅR FRIHET VILAR PÅ.”

Ökande infiltration och korruption inom svenska myndigheter gör att vi står inför en monumental samhällsförändring. Den dystra prognosen gör författaren, journalisten och föreläsaren Per Brinkemo som i flera år studerat hur klankulturer fungerar. När sådana tillämpas i ett land som traditionellt haft en extremt hög tilltro till myndigheter och människors vilja att göra rätt för sig kan det få förödande konsekvenser.

För fyra år sedan hävdade polisen i en hemlig underrättelserapport att kriminella klaner lyckats skaffa sig infiltratörer på Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och i kommuner där familjerna bor. Syftet var att skaffa sig maktpositioner och att få tjänstemän att ta för familjenätverken gynnsamma beslut. I rapporten pekas Södertäljenätverket, som genom en infiltratör på Arbetsförmedlingen fått pengar för att anställa släktingar, ut som det mest framgångsrika.

De senaste åren har exempel på infiltration, korruption och tänkbart jäv radats upp i media. Några exempel i mängden:

- Kriminalvårdare som har relationer med intagna.
- En anställd vid en tingsrätt som läcker information till en gängkriminell.
- En åklagare som är kusin med en känd gängledare misstänks för att ha läckt hemlig information och besökt honom i fängelse upprepade gånger.
- Minst 30 polisanställda som tvingats sluta eller sagt upp sig för att de har haft relationer med kriminella eller har läckt information.
- I Göteborg presenterades 2021 en rapport som visar att kriminella släkter, familjer och gäng tystar kommunalt anställda som bland annat låter bli att göra orosanmälningar och att anmäla hot mot dem själva.

Enligt Per Brinkemo har den uppkomna situationen och utvecklingen som pågår sitt ursprung i olika gruppers syn på hur samhället fungerar och ska fungera.

Per Brinkemo

Per Brinkemo är författare, journalist och debattör. Som journalist har han bland annat arbetat för Uppdrag Granskning, Kalla Fakta, Dokument inifrån, Sydsvenskan och Expressen.

Han har också under många år varit engagerad i samhällsfrågor med anknytning till integration där han också är en flitigt anlita föreläsare. Han var under flera år engagerad i Somaliland Förening i Rosengård. Hans bok *Mellan klan och stat – Somalier i Sverige* fick stor uppmärksamhet när den släpptes 2014.

Foto: Timbro

– Det är viktigt att poängtera att det inte handlar om etnicitet i sig, men ändå är kopplat till invandring. Det har flyttat hit många människor som har en helt annan syn på statens respektive familjens roll och funktion, säger Per Brinkemo.

Han beskriver Sverige, som ofta får epitet som lagom, normalt och mellanmjölkaktigt, som extremernas extrem när det gäller tillit till stat och andra samhällsinstitutioner.

Motsatsen finns i länder som Iran, Irak, Palestina, Afghanistan och Somalia. Där är det i stället till familj, släkt och bekanta man har tillit och vänder sig till med problem som ur ett svenskt perspektiv helt borde skötas av myndigheter.

Den svenska statsapparaten som grundades av Axel Oxenstierna på 1600-talet, med lag och ordning och ämbetsmän med rikets bästa för ögonen, har till stora delar levt kvar och utvecklats.

– I det moderna Sverige har vi köpt idén om välfärdsstaten och ett starkt socialt samhällskontrakt. Vi har inte behövt förlita oss på familj och släkt. Man kan säga att vi har lyxen att kunna umgås med de släktingar vi vill umgås med. De flesta av oss kontaktar inte kusinen på Skatteverket eller Arbetsförmedlingen, utan litat på att alla tjänstemän där gör ett bra jobb, säger Per Brinkemo.

Samtidigt tycker han att vi med tiden har blivit blinda för hur vårt eget samhällsbygge fungerar och hur sårbart det är för den som genom infiltration, mutor och hot om våld vill skaffa sig olagliga fördelar som att få bidrag eller tillstånd man inte har rätt till, vinna en upphandling eller få ett jobb på felaktiga grunder eller få tillgång till hemlig information.

– När man pratar om det här brukar ett motargument vara att ”ja, men alla som kommer från de här kulturerna är inte sådana”. Och det stämmer förstås. Precis som det stämmer att det också finns etniska svenskar som sysslar med den här typen av brottslighet. Problemet är att det har ökat och att det räcker med att kanske en procent av de som sitter på olika positioner i samhället har fel lojaliteter, säger Per Brinkemo.

Han fortsätter:

– Sverige kan vara på väg att tappa grunderna som vår frihet vilar på: oväldiga tjänstemän, att vi

” JAG TROR ATT VI STÅR INFÖR EN MONUMENTAL SAMHÄLLS- FÖRÄNDRING SOM PÅ SIKT ÄVEN KAN HOTA VÅR DEMOKRATI.

följer lagar och regler och att en mycket stor majoritet av befolkningen vill göra rätt för sig. När de grunderna börjar urgröpas är det fara å färde.

Han berättar om en vän från Afghanistan som tycker att det är obegripligt att så många svenskar verkar vara förvånade över den utveckling vi ser nu.

– Han tycker att det är väldigt konstigt att vi är så ointresserade av och har så lite kunskap om de länder som många asylsökande kommer ifrån. Bland annat att det finns en så låg tilltro till staten där, säger Per Brinkemo.

Ett tecken på den relativt låga kunskapsnivån om hur samhället fungerar i de länderna är att Per Brinkemo återkommande föreläser för såväl poliser och åklagare som Advokatsamfundet. Det finns nämligen inte så många andra som kan ämnet.

Trots sitt arbete är han själv förvånad. Om någon 2014 hade berättat för honom hur det skulle se ut tio år senare med grov brottslighet, infiltration och ökande korruption hade han inte trott på prognosen.

– Som många andra reagerar jag på den växande gängkriminaliteten och alla skjutningar. Det är naturligtvis en förfärande utveckling. Men det som

på sikt faktiskt är ännu farligare för ett land är när korruptionen åter sig in i samhällets institutioner och vi har sett alldeles för många exempel på detta de senaste åren med till exempel läckor från polis, åklagare och domstolar, säger Per Brinkemo.

I slutet av 2023 pekade statsvetaren Carina Gunnarsson på att landets kommuner, som varje år betalar ut tiotals miljarder kronor i stöd, är ett lätt byte för infiltration. Hon ser Italien som ett varnande exempel även om vi inte är där ännu.

Per Brinkemo efterlyser en större medvetenhet samt mer forskning och kunskap, men tror ändå att utvecklingen blir svårt att stoppa:

– Brottsligheten har ätit sig in på så många ställen. Jag tror att vi står inför en monumental samhällsförändring som på sikt även kan hota vår demokrati. Var den gränsen går är det ingen som vet, men när fusket blir för omfattande kommer allt fler att tappa tilliten till samhället och även fundera på varför man ska betala skatt.

Boel Godner (S) kommunstyrelsens ordförande i Södertälje

”Man måste vara mycket noga när man anställer folk”

Södertäljenätverket, stora problem med välfärdsbrott och perioder av grovt våld i form av bland annat skjutningar och mord. Södertälje är nu kanske mer känt för sin kriminalitet än för de berömda kringlorna. Men kommunstyrelsens ordförande Boel Godner (S) tycker inte att Södertälje är värre än många andra kommuner. Däremot är man öppen med problemen och vill göra något åt dem. Ett arbete många andra enligt henne borde lära sig av.

För åtta år sedan slutade den så kallade hemtjänsthärvan i Södertälje med att 24 av 32 åtalade fälldes för bedrägerier mot kommunen och Arbetsförmedlingen. Personerna hade via bolaget Jome lurat till sig miljoner som skulle ha gått till hemtjänst. Två kvinnor i ledande roller dömdes till fängelsestraff och att betala tillbaka miljonbelopp i skadestånd.

Domaren Göran Nilsson var då i Länsstidningen kritisk till kommunens agerande:

– Det här är en brottslighet man gjort möjlig genom bristfälliga biståndsbedöm-

ningar i kombination med att Södertälje kommun har tillåtit anhörganställningar.

Domare Nilsson trodde dock inte, i likhet med Boel Godner, att brottsligheten var unik för Södertälje, utan att den även förekommer i andra kommuner.

En annan uppmärksam rättegång skedde 2011 då 16 personer i det klanliknande Södertäljenätverket dömdes till fängelse och nätverkets ledare fick ett livstidsstraff för mord.

Men nätverket, som fortfarande existerar, har även sysslat med välfärdsbrott. Dagens Nyheter uppgav i november 2023, med hänvisning till en hemligstämplad ”klanrapport” från polisen, att Södertäljenätverket har infiltrerat Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan i Södertälje.

DN citerar också rapporten: ”Infiltrationen har gjorts målmedvetet i syfte att öka nätverkets kunskap om regler för att erhålla bidrag och handlägningsrutiner samt för att kunna påverka beslut.”

Risken för påverkan och infiltration var en viktig anledning till att regeringen beslutade att Utbetalningsmyndigheten som startade sin verksamhet vid årsskiftet till slut hamnade i Stockholm i stället för som tänkt i Södertälje. Ett beslut som fick Boel Godner (S), som varit kommunstyrelsens ordförande sedan 2011 att reagera.

– Jag tycker att det var otroligt naivt och oförsämrat mot en kommun. Brott kan ju begås överallt och människor är rörliga. Vi har 16 000 personer som jobbpendlar ut från Södertälje och 20 000 som pendlar in. Samhället måste se till att säkra sina verksamheter var de än placeras! Jag blir fortfarande ledsen när jag tänker på det, säger Boel Godner.

Hon och andra ledande politiker har genom samarbeten med bland andra polis, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och andra Mälarkommuner sett till att Södertälje nu också är känt för sitt arbete mot organiserad brottslighet.

Boel Godner

Boel Godner vänder sig mot att kalla personer på kommuner och myndigheter som efter hot, utpressning, löften om pengar eller på grund av en felriktad lojalitet tar beslut som strider mot lagar och regler för infiltratörer. Hon tycker att möjliggörare är ett bättre ord.

– Det är personer som hjälper sig själva eller andra. Det kan till exempel handla om personliga assistenter och försörjningsstöd. Eller bygglov, en verksamhet där vi i Södertälje har sparkat ett 50-tal medarbetare för mutbrott. Det visar att man måste vara mycket noga när man anställer folk och göra så mycket bakgrundskontroller som möjligt, säger Boel Godner.

I höstas kom dock ett uttalande från JO som tillfälligt satte stopp för verk-

”
DEN KOMMUN SOM
VÄNTAR MED ATT TA TAG I DE
HÄR FRÅGORNA KOMMER ATT FÅ
ETT ISKALLT UPPVAKNANDE.

samheten eftersom den gjorde för stora intrång i den personliga integriteten.

– Vi fick göra en paus och sedan vi återupptog bakgrundskontrollerna i december görs de bara innan vi nyanställer någon. Men jag hoppas att vi kan gå tillbaka till att även göra regelbundna kontroller av alla anställda

Andra åtgärder för att komma till rätta med brottslighet riktad mot kommunen är att tjänstemän inte längre tar beslut ensamma. Vidare har alla kommunala verksamheter genom samarbetet Pax en egen kontakt hos polisen. Dit ska man vända sig vid misstanke om korruption, otillåten påverkan, hatbrott och hot.

– Det är bara att konstatera att den

organiserade brottsligheten i Sverige på allvar har upptäckt att välfärd är en stor potentiell inkomstkälla. Så ska det inte vara och därför måste vi tillsammans göra något åt det, säger Boel Godner.

Södertälje har valt att vara öppet med det arbete som görs, vilket lett till att många kommuner nu kommer på besök för att lära sig.

– Den kommun som väntar med att ta tag i de här frågorna kommer att få ett iskallt uppvaknande. Vi har haft ett 50-tal kommuner på studiebesök och jag tror att vi har en hel del att lära ut. För vi och även Region Sörmland har de senaste åren blivit otroligt mycket bättre på att upptäcka välfärdsbrott, säger Boel Godner.

Men kommunens och polisens kamp mot den organiserade brottsligheten, som välfärdsbrottslighet ofta är en del av, är långt ifrån över. Efter en tuff höst 2022 var det i ett par år relativt lugnt vad gäller skjutningar och grova våldsdåd. Men sommaren 2024 blossade våldet upp igen. I slutet av juli och i början av augusti skakades staden om av flera skjutningar och ett sprängdåd inom loppet av tre dagar. Vid det sistnämnda kastades en handgranat in bland kunder i en butik och en kvinna fick allvarliga splitterskador.

Lisa dos Santos, åklagare och författare

”Jag känner en sorg över att det blivit så här”

Under de 15 år som Lisa dos Santos arbetat som åklagare har hon bevittnat en utveckling där de kriminella gängerna flyttat fram sina positioner på många fronter.

– Det är en förödande utveckling.

Och det här med att barn deltar extremt intensivt i grov brottslig verksamhet har ju kommit väldigt snabbt. Jag känner en sorg över att det blivit så här, säger hon.

När Lisa dos Santos 2023 släppte boken *Ålskade bror* fick den stor uppmärksamhet. I Expressen beskrevs boken som ”... ett angeläget vittnesmål från fronten i kampen mot gängbrottsligheten”.

Boken kan också ses som ett kunskapsbidrag till debatten om vad som håller på att hända i ett Sverige där organiserad brottslighet med hjälp av våld, hot, korruption och infiltration har förändrat vårt land och på sikt är ett hot mot ett öppet och demokratiskt samhälle där folk kan röra sig fritt utan att vara rädda och litat

på sina samhällsinstitutioner.

Lisa dos Santos har många gånger haft anledning att fråga sig hur det kunnat bli så här.

– Jag tror att vi länge fortsatt att lita på ett samhällssystem som byggdes upp i en tid då folk i allmänhet gjorde rätt för sig och hade respekt för lagar och regler. Men när tillräckligt många människor har som affärsidé att inte göra rätt, utan i stället börjar begå brott, så blir det problem, säger hon.

Olika kriminella gäng har flyttat fram sina positioner på flera fronter. Skjutningar och sprängdåd resulterar inte bara i döda och skadade människor, utan bidrar också till en ökande rädsla och tystnad. Brottsligheten tar också tid och mycket skattepengar i anspråk, bland annat i form av polisarbete, rättegångar, sjukvård samt platser på fängelser och ungdomshem.

Lisa dos Santos

Till det kommer att en del av gängens taktik sedan en tid tillbaka är att involvera barn för att begå grova brott inklusive mord.

– Allt det här tillsammans med att gängkulturen fått ett så starkt fäste och lockar till sig barn gör

mig orolig, säger Lisa dos Santos.

En annan taktik är att se till att få över personer i olika nyckelpositioner på sin sida. När det gäller infiltration och korruption har medierna de senaste åren uppmärksammat en rad fall där poliser, kriminalvårdare, handläggare på kommuner och till och med åklagare själva begår brott eller hjälper kriminella att göra det. I Södertälje visade det sig också att fastigheten som tingsrätten är inrymd i har ägare med kopplingar till kriminella.

Ett annat exempel på en yrkeskår där ett antal personers etik har ifrågasatts i samband med den ökande gängkriminaliteten är advokater. Att försvara gängkriminella har blivit en specialitet dit en del advokater verkar söka sig. För ett par år sedan utslöts en advokat ur Advokatsamfundet för att hon haft en relation med en gängledare. Samma år dömdes två advokater till fängelse för förberedelse till mord respektive synnerligen grovt narkotikabrott och brott mot yppandeförbud.

Om gängen blivit en karriärväg för mindre nogräknade advokater vet inte Lisa dos Santos.

– Men det finns nog både och, både de som planerar en karriär som gängadvokat och de som blir ”värvade” genom att ett gäng får en hållhake på advokaten. De här handlar ju om människor med ett

”
**NÄR TILLRÄCKLIGT MÅNGA MÄNNISKOR
HAR SOM AFFÄRSIDÉ ATT INTE GÖRA RÄTT,
UTAN I STÄLLET BÖRJAR BEGÅ BROTT
SÅ BLIR DET PROBLEM.**

stort våldskapital och då är det inte alltså lätt att sätta gränser och hålla emot, säger Lisa dos Santos.

Och tillägger:

– Alla åtalade ska förstås ha rätt till ett försvar och advokater ska naturligtvis få en lön för det. Samtidigt är det ett system där privata företag får betalt av staten för sina tjänster utan att debiteringen går att kontrollera på ett bra sätt. Systemet bygger på att antalet timmar en advokat sätter upp på sin faktura stämmer, men det är svårt att kontrollera att det inte till exempel förekommer dubbel debitering. Alla skötsamma människor vill så klart att skatten vi betalar ska gå till rätt saker och känna sig säkra på att det är så, säger Lisa dos Santos.

Den förödande utvecklingen har alltså gått snabbt. Men vad kan vi göra för att vända den?

– Det sker ändå förändringar. Problemen är numera uppe på ytan och det finns forum för diskussion och förändring. Nu försöker man att dra åt tumskruvorna genom lagstiftning och mer resurser till brottsbekämpning. Även inom näringslivet, till exempel banker som kan försvåra penningtvätt och bedrägerier, har medvetenheten om problemen ökat, säger Lisa dos Santos.

Hon har inga enkla eller snabba lösningar, men betonar att alla som vill ha ett säkert, öppet och fritt, demokratiskt och rättssäkert samhälle med tillit och fungerande välfärd måste bidra. Både på jobbet och som privatpersoner.

– Det kanske viktigaste och enklaste är att vanligt folk måste sluta att nyttja gängen för egen vinning och göra allt de kan för att deras barn inte ska bli brottslingar. Sluta till exempel att partyknarka! Pengarna går till organiserad brottslighet och även om du tycker att du är en genomtänkt, smart drogliberal så kan du lätt hamna i skuld. Det är en rekryteringskrok som gängen använder. Våga vara vuxen och håll koll på vad dina barn konsumerar i sina mobiler. Håll dem borta från material som romantiserar kriminalitet, våld och droger. Kolla inte på sportsändningar olagligt via IPTV. De pengarna hamnar också hos gängen. Vi måste börja hos oss själva i vår vardag, säger Lisa dos Santos.